

۲۰۲۳/۱۱/۲۱

قصه
خواندنی

شیرین و فرهاد

وحشی بافقی

ترتیب: مجید شفیعی

www.ketaboo.ir

مقدمه

۳

وحشی بافقی از غزل‌سرایان و ساعران مشهور نیمه اول قرن دهم هجری است. او در زمان پادشاهی شاه تهماسب و شاه اسماعیل دوم می‌زیسته است. کمال‌الدین یا به قولی شمس‌الدین محمد وحشی بافقی در ۹۳۹ هجری قمری در شهر بافق واقع در مسیر یزد - کرمان به دنیا آمد. او دوره‌هایی از زندگی‌اش را برای تحصیل علوم ادبی در یزد گذراند. سپس به کاشان رفت و بعد از مدتی دوباره به یزد بازگشت و تا آخر عمر همان‌جا ماند. مدتی در سال ۹۹۱ هجری و در سن ۵۲ سالگی چشم از جهان فرو بست.

کلیات وحشی شامل: قصاید، غزلیات، ترکیب‌بندها، ترجیع‌بندها، رباعیات و مثنوی است. غزل‌های او را می‌توان در ردیف اشعار غنایی دسته‌بندی کرد. شعر غنایی به شعری گفته می‌شود که مستقیماً احساسات و عواطف شخصی و خصوصی شاعر را بیان می‌کند.

از مثنوی‌های عاشقانه او می‌توان: *ناظر و منظور و فرهاد و شیرین* را نام برد.

فرهاد و شیرین از مثنوی‌ها و از منظومه‌های معروف و از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین آثار دراماتیک فارسی محسوب می‌شود.

وحشی ۱۰۷۰ بیت از این منظومه را سروده بود که مرگ امانش نداد اما کار نیمه‌تمام او را وصال شیرازی از شاعران مشهور قرن ۱۳ هجری با سرودن ۱۲۰ بیت ادامه داد و بعد از او هم شاعری دیگر به نام صابر شیرازی که در اواخر همان قرن و در زمان زمام‌داری قاجار می‌زیست با افزودن ۳۰۴ بیت دیگر فرهاد را تکمیل کرد.

در منظومه فرهاد شیرین روایت‌های عاشقانه و عواطف شورانگیز با زبانی ساده بیان شده است. در دسته‌بندی شاعران سبک‌های شعر فارسی از شاعران مشهور مکتب وقوع محسوب می‌شود. این سبک در اواخر قرن نهم تا یازدهم هجری رواج داشت. از خصایص بارز این سبک می‌توان به سادگی، پرهیز از صنایع بدیعی و اغراق‌های شاعرانه، کاربرد اصطلاحات و زبان عامیانه اشاره کرد. وحشی نیز با گزینش چنین قالبی به بیان صریح و بی‌پیرایه وقایعی که در ذهن عاشق و معشوق می‌گذشت، دست یافته بود.

سبک و شیوه وحشی در سرودن منظومه فرهاد و شیرین
کاری که وحشی در این منظومه انجام داده دخل و تصرف در منظومه شیرین و فرهاد نظامی است. موضوع هر دو منظومه همانا عشق بین

شیرین و فرهاد است اما شیوه و سبک هر کدام در داستان‌سرایی و فضاسازی اثر متفاوت است. همین، این دو اثر را از هم متمایز می‌کند. سبک شعری و زاویه دید هر دو شاعر در مواجهه با مقوله عشق کاملاً از هم متمایز و دیگرگونه است؛ به طوری که نوع نگاه وحشی فرم جدیدی از عشق ارائه می‌دهد.

در اشعار وحشی، ترکیب‌های عربی بسیار کم دیده می‌شود؛ او اما از واژه‌ها و ترکیب‌های رایج زمان خود فراوان استفاده کرده است. وحشی همچنین به صنایع و آرایه‌های لفظی چندان توجه نمی‌کرد؛ مگر آنکه برای استواری کلامش ضروری بوده باشد. گرچه وحشی در مثنوی بیشتر از نظامی و در غزل، از غزل‌سرایان نام‌آور گذشته استقبال می‌کرد؛ اما خود نیز طبعی مبتکر داشت؛ چنانکه بیشتر غزل‌های او بعدها توسط شاعران دیگر مورد استقبال واقع شد.

زبان وحشی ساده و بی‌پیرایه است. او با تشبیهات بدیع و کمیاب آن‌چنان هنرنمایی کرده و تصویرهای زیبایی در ادبیات خرد آفریده است که می‌توان او را یک نوپرداز واقعی دانست. وحشی، فرهاد و شیرین را به تقلید از خسرو و شیرین نظامی گنجوی و مثنوی خلد برین را تحت تأثیر مخزن‌الاسرار سروده است. وحشی از دیگران خیلی تأثیر نپذیرفته، بلکه شاعران هم‌زمان یا بعد از او تحت تأثیر اشعار زیبای او بوده‌اند. وحشی تمام عمر در فقر و مسکنت زیست ولی روز به روز در پیرایش زبان و ویرایش اشعار خود کوشید تا اینکه زبانی روشن و بی‌تکلف یافت.